O‘ZBEKISTONDA DOLLAR KURSINING O‘ZGARISHI VA UNGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR

Niyozmurodova Dilfuza Sarvar qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi,
E-maildilfuzaniyozmurodova@gmail.com
Shakirova Nigora Axralovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,Iqtisodiyot statistika kafedrasi dotsenti,
Iqtisodiyot fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD)
E- mailshakirova0130@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu tezisda O‘zbekistonda AQSH dollari kursining o‘zgarishi va unga ta’sir etuvchi ayrim

makroiqtisodiy omillar ko‘rib chiqiladi. 2020–2025-yillardagi yillik o‘rtacha valyuta kursi, xalqaro pul

o‘tkazmalari hamda tashqi savdo balansi ma’lumotlari taqqoslanadi. Tahlil valyuta kursini bitta omil

bilan izohlab bo‘lmasligini, talab va taklif hamda tashqi iqtisodiy sharoitlarni birgalikda ko‘rib chiqish

zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: AQSH dollari, valyuta kursi, inflyatsiya, tashqi savdo, pul o‘tkazmalari, statistik tahlil.

Kirish

Valyuta kursi mamlakatning tashqi iqtisodiy aloqalari, import va eksport operatsiyalari hamda narxlar

dinamikasi bilan bog‘liq muhim makroiqtisodiy ko‘rsatkichdir. O‘zbekistonda dollar kursining

o‘zgarishini o‘rganish korxonalar, investorlar va aholi uchun amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqotning

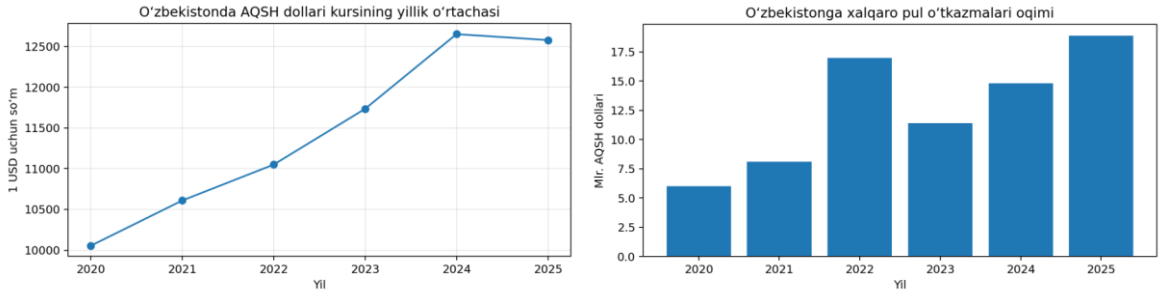
maqsadi 2020–2025-yillardagi ayrim rasmiy ko‘rsatkichlarni taqqoslash va ularning valyuta bozori
bilan bog‘liqligini qisqacha izohlashdan iborat.

Asosiy qism

Valyuta kursiga ichki va tashqi omillar ta’sir ko‘rsatadi. Jumladan, import uchun xorijiy valyutaga
talab, eksport tushumlari, xalqaro pul o‘tkazmalari, inflyatsiya, foiz stavkalari va jahon bozoridagi
vaziyat muhim hisoblanadi. Quyidagi statistik ko‘rsatkichlar mazkur jarayonning ayrim jihatlarini
tavsiflaydi.

1-jadval. AQSH dollarining yillik o‘rtacha kursi

Yil	1 AQSH dollari uchun so‘m
2020	10 054.26
2021	10 609.46
2022	11 050.15
2023	11 734.83
2024	12 652.29
2025	12 579.39

1-rasm. AQSH dollarining yillik o‘rtacha kursi, 2020–2025-yillar. Manba: Jahon banki, World Development Indicators.

Ma’lumotlarga ko‘ra, yillik o‘rtacha kurs 2020-yildagi taxminan 10 054 so‘mdan 2024-yilda 12 652

so‘mgacha oshgan. 2025-yilda esa o‘rtacha ko‘rsatkich taxminan 12 579 so‘mni tashkil etib, 2024-

yilga nisbatan biroz pasaygan. Bu raqamlar yillik o‘rtacha qiymatlardir; ular yilning muayyan kunidagi

kurs bilan bir xil emas.

Xalqaro pul o‘tkazmalari

Xalqaro pul o‘tkazmalari O‘zbekiston valyuta bozoriga xorijiy valyuta kirib kelishining muhim

manbalaridan biridir. Markaziy bank ma’lumotiga ko‘ra, mamlakatga kirib kelgan pul o‘tkazmalari

2024-yilda 14,8 mlrd AQSH dollarini, 2025-yilda esa 18,9 mlrd dollarni tashkil etgan. 2025-yildagi

o‘sish 2024-yilga nisbatan 28 foizni tashkil qilgan. Bunday tushumlar ichki bozorda valyuta taklifini

qo‘llab-quvvatlashi mumkin, biroq kursga ta’sir boshqa omillarga ham bog‘liq.

2-rasm. O‘zbekistonga xalqaro pul o‘tkazmalari oqimi, 2020–2025-yillar. Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.

Tashqi savdo balansi

Tashqi savdo balansi eksport va import o‘rtasidagi farqni ifodalaydi. Rasmiy statistik ma’lumotlarda

tovarlar va xizmatlar tashqi savdo balansi 2020–2025-yillarda manfiy bo‘lgan. Bu holat import qiymati

eksport qiymatidan yuqori bo‘lganini bildiradi. Import to‘lovlari xorijiy valyutaga talabni oshirishi

mumkin, lekin savdo balansining o‘zi dollar kursi o‘zgarishini to‘liq tushuntirib bermaydi: pul

o‘tkazmalari, investitsiyalar, kapital oqimlari va pul-kredit siyosati ham ahamiyatlidir.

3-rasm. Tovarlar va xizmatlar tashqi savdo balansi, 2020–2025-yillar, mln AQSH dollari. Manba: Milliy statistika qo‘mitasi SIAT

ma’lumotlari.

Xulosa

Tahlil natijalari O‘zbekistonda dollar kursining o‘zgarishi bir nechta omillar bilan bog‘liqligini

ko‘rsatadi. 2020–2024-yillarda yillik o‘rtacha kurs oshgan, 2025-yilda esa biroz pasaygan. Shu davrda

xalqaro pul o‘tkazmalari hajmi 2025-yilda sezilarli ko‘paygan, tashqi savdo balansi esa manfiyligicha

qolgan. Shuning uchun valyuta kursini tahlil qilishda faqat bitta ko‘rsatkichga tayanmasdan, valyuta

taklifi va talabi, tashqi savdo, pul o‘tkazmalari hamda makroiqtisodiy siyosatni birgalikda baholash

lozim. Kelgusidagi izlanishlarda oylik kurs ma’lumotlari va boshqa omillar asosida chuqurroq statistik

tahlil o‘tkazish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan manbalar

1. World Bank. World Development Indicators. Official exchange rate (LCU per US$, period average),
Uzbekistan, indicator PA.NUS.FCRF.
https://data.worldbank.org/indicator/PA.NUS.FCRF

2. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Review of International Migration and Individuals’
Foreign Exchange Operations, 2025-yil ma’lumotlari.
https://cbu.uz/en/press_center/releases/3611322/

3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. SIAT: Foreign trade turnover balance (annual).
https://siat.stat.uz/data/1111/

4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. SIAT: Foreign trade turnover with other
countries (annual). https://siat.stat.uz/data/1118/